

A m u r i rakennetun kulttuuri- ympäristön inventointi

2016
Mirku Haapasaari
Pirkanmaan maakuntamuseo

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Sisällysluettelo:

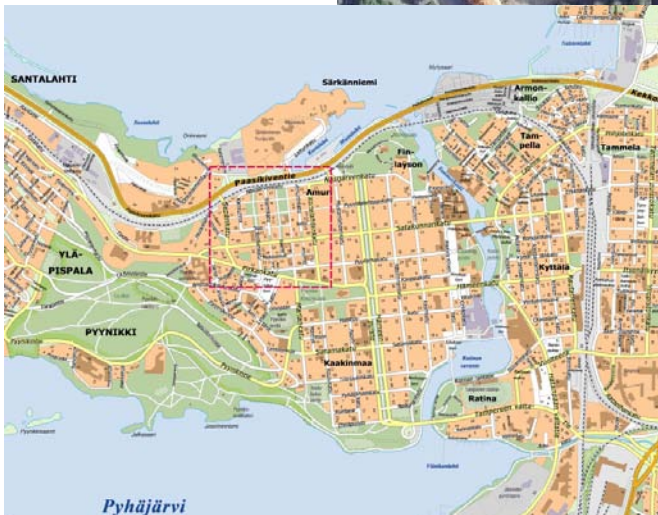
JOHDANTO	4
1. HISTORIAA	5
TAMPEREEN KAUPUNGIN SYNTY JA ENSIMMÄINEN KAAVA	5
KAUPUNKI LAAJENEE: ENGELIN VUODEN 1830 KAAVA	6
C. A. EDELFELTIN KAAVA V. 1868 JA TONTTIHUUTOKAUPAT	7
VUOKRATONTTEJA KAAVOITETUN ALUEEN ULKOPUOLELTA	8
UUDEN KAUPUNGINOSAN JA SEN KATUJEN NIMITYKSIÄ	9
AMURI LAAJENEE "BUURIENMAALLE"	9
TAMPEREEN ENSIMMÄINEN TYÖLÄISKAUPUNGINOSA	10
SOTIEN JÄLKEINEN KAUPUNKIKÄSITYKSEN JA SUUNNITTELUPARADIGMAN MUUTOS	11
UUDISTUSVAATIMUKSIA TAMPEREELLA, AMURIN SANEERAUSHANKE	11
ASUKKAIDEN JA TONTINOMISTAJIEN SUOSTUTTELUA	11
SUUNNITTELUKILPAILU JA LOPULLINEN AMURIN KAAVA	13
SANEERAUKSEN VUOSIKYMMENET	15
SANEERAUKSEN JÄLKEEN	17
2. NYKYTILANNE, ANALYYSI	20
OMINAISPIIRTEET, ARVOT JA ONGELMAKOHDAT	20
LÄHDELUETTELO	25
3. KOHDEKORTIT	26
INVENTOINTIALUEEN JAOTTELU JA KOHTEIDEN INVENTOINTINUMEROT	26
KOHDEKARTTA	26
KOHDEKORTIT	27

JOHDANTO

Tampereen Amurin rakennetun kulttuuriympäristön inventointi on tehty Tampereen kaupungin Kaupunkikehitysryhmän tilaamana. Inventoinnissa selvitettiin Amurin rakennetun ympäristön ja maiseman ominaispiirteet ja arvot siten, että osayleiskaavan vaikutukset ympäristöön voidaan arvioida maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Alueelta laadittiin aiempien inventointiaineistojen sekä historiallisten karttojen avulla maiseman historiaan liittyvä yleispiirteinen selvitys. Rakennettu ympäristö inventoitiin kohde- ja rakennuskohtaisesti siten, että kohteiden ja alueen kulttuurihistorialliset ja kaupunkikuvalliset ominaispiirteet ja arvot ovat määriteltävissä. Kulttuuriympäristön ominaispiirteistä ja arvoista on laadittu yhteenveto ja karttaesitykset sekä suositukset miten arvot tulisi ottaa huomioon jatkosuunnittelussa. Inventointi koostui esi- ja kenttätöiden lisäksi aineiston tallennus- ja analysointivaiheista.

Rakennusinventointi on toteutettu 7.12.2015-5.2.2016 välisenä aikana. Inventoinnin kenttätöet on tehty 15.12., 16.1. 31.1. ja 3.2. Inventointi koostui esi- ja kenttätöiden lisäksi aineiston tallennus- ja analysointivaiheista. Inventointi on koottu loppuraportiksi sekä kohdekohtaisiksi kuvauksiksi, inventointikorteiksi. Aineistot on tallennettu maakuntamuseon Siiri-tietojärjestelmään, johon tilaajalla on selausoikeudet. Siiriin tallennetut tiedot ja tutkimusraportti ovat selatavissa myös Siirin julkisessa versiossa internetissä, lukuun ottamatta henkilötietoja ja muita yksityisyyden suojan piirissä olevia aineistoja. Valokuvien, raporttien sekä kaikkien inventoinnin liiteaineistojen julkaisuoikeudet ovat Pirkanmaan maakuntamuseolla. Tilaaja voi käyttää aineistoja veloitusetta asemakaavoituksessa ja muissa aluetta koskevissa ei-kaupallisissa hankkeissaan.

Tilaajalle toimitettu inventointiaineisto käsittää loppuraportin pdf-muodossa sekä digitaalisen kuva-aineiston.

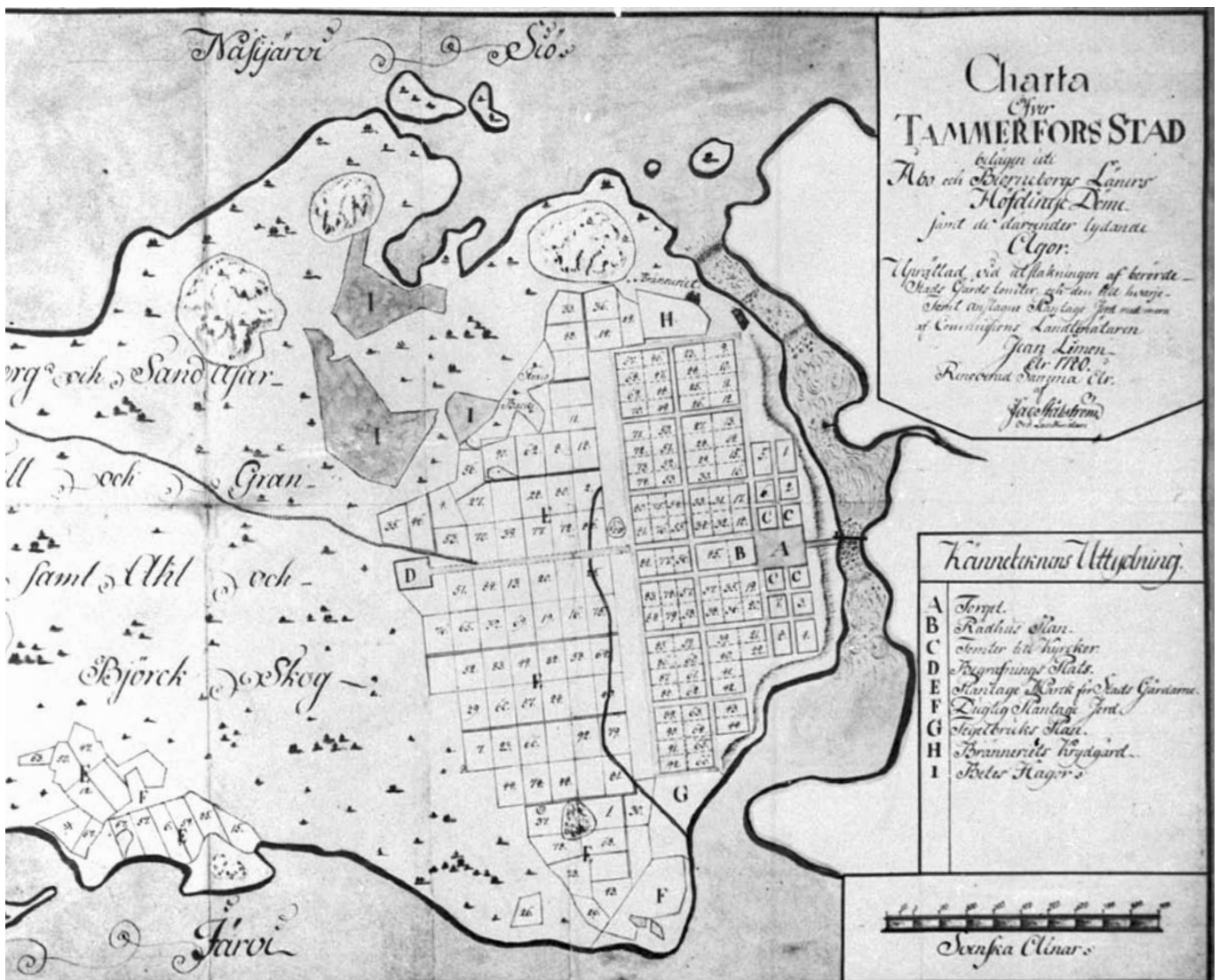
Amurin sijainti Tampereella ja inventointialueen rajaus. (Taustakartta- ja kuvälähde: Tampereen kaupungin karttapalvelu <https://kartat.tampere.fi/oskari>)

1. HISTORIAA

TAMPEREEN KAUPUNGIN SYNTY JA ENSIMMÄINEN KAAVA

Kun Tampere perustettiin vuonna 1779 kapealle kannakselle kosken länsipuolelle, olivat kaupungin laajenemisodotukset hyvin maltillisia ja alkuperäinen asutukseen kaavoitettu alue pieni. Vuoteen 1840 mennessä keskusta oli rakennettu nykyiseen Näsilinnankatuun saakka. Amurin alue kuului kuvernööri Hans Boijen omistamiin Tammerkosken ratsutilan maihin kaupungin länsipuolella. Maat olivat osin kasvimaana, osin laidunalueina.

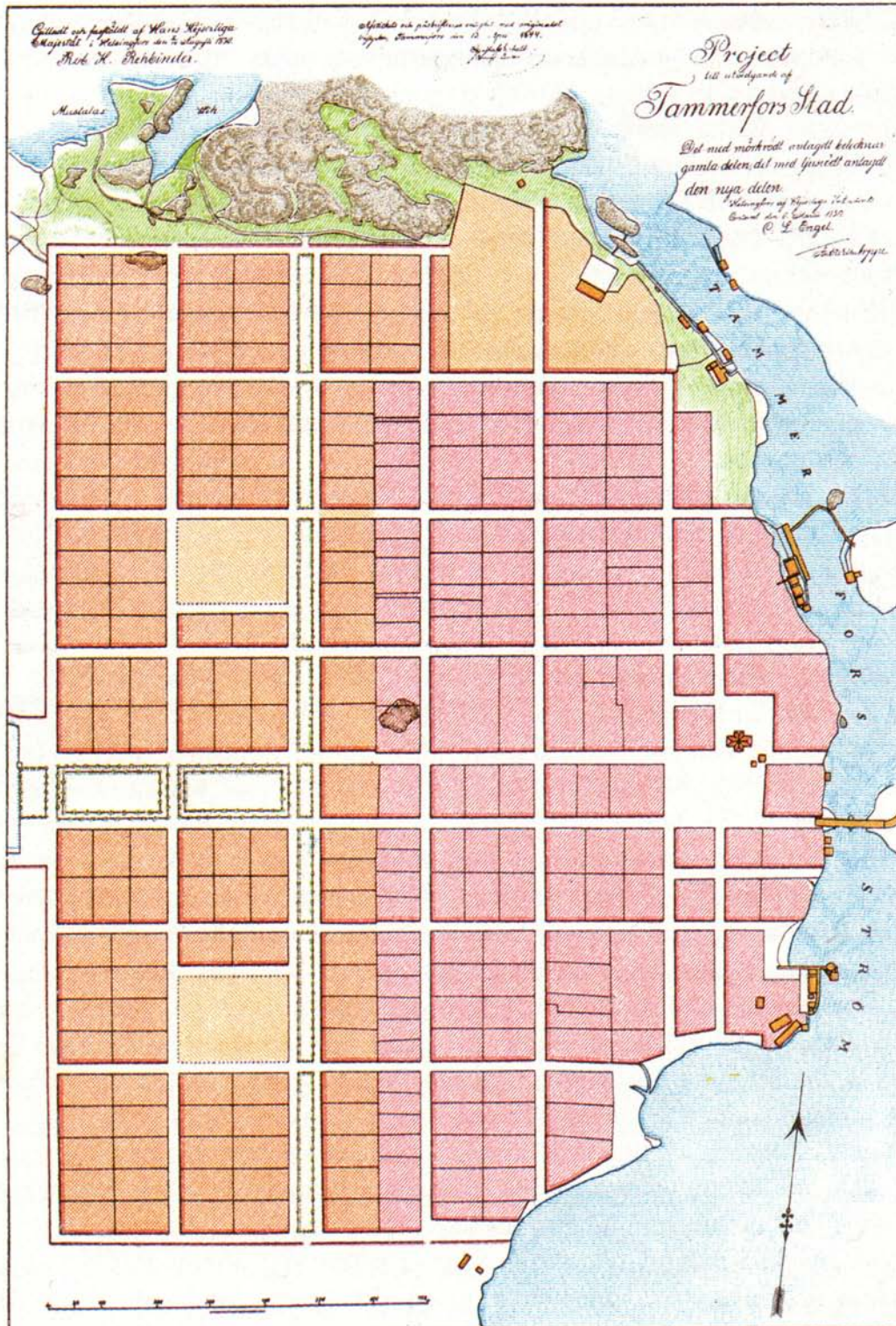
Kasvavan teollisuuskaupungin väestö tarvitsi jatkuvasti lisää asuntoja. Kosken itäpuoliset maat eivät vielä olleet kaupungin maita, vaan kuuluivat Messukylään, joten kasvupaineet kohdistuivat länteen. Lännessä laajenemista hillitsi kuitenkin plantaasian alue. Kaupungin ensimmäiset asukkaat olivat saaneet tonttinsa ilmaiseksi ja tontin lisäksi erillisen kasvimaan eli plantaasin kaupungin ulkopuolelta. Ajan kuluessa plantaaseille oli kertynyt rahallistakin arvoa eivätkä omistajat halunneet korvauksetta plantaaseistaan luopua.

Ote Tampereen ensimmäisestä tontti- ja moisiokartasta, laatinut komissionimaanmittari Jean Limon vuonna 1780. Karttaan on merkitty A=tori, B=raatihuoneen tontti, C=tontteja eri kirkkoille, D=hautausmaa, E=plantaasit kaupungin taloille F=istutusmaaksi sopivaa maata G=tiilitehtaan tontti H=polttimon ryytimää I=laidunmaata. Kaavoitettu alue ulottuu nykyiseen Näsilinnankatuun asti. Pienen välikaistaleen jälkeen alkoivat plantaasialueet, joita jaettiin ilmaiseksi kaupungin tontinomistajille. Plantaasialueiden länsipuolella teksti kertoo olevan kalliota ja hiekkaharjuja, mänty-, kuusi-, leppä- ja koivumetsää. (Kuvallähde: Vapriikin kuva-arkisto)

KAUPUNKI LAAJENE: ENGELIN VUODEN 1830 KAAVA

Carl Ludvig Engelin laatimassa 1830 vahvistetussa Tampereen ruutukaavassa kaavoitettu alue laajeni länteen nykyiseen Kortelahdenkatuun asti. Vaikka tonteista oli pulaa, viivytivät erimielisyydet plantaaseista rakentamista uusille alueille. Rakentajia ohjattiin plantaasien ulkopuolelle Mustaanlahteen, mikä ei kuitenkaan kaikkia miellyttänyt. Muutenkin ikään kuin vanhasta tottumukselta pyrittiin rakentamaan vanhoille asuinalueille. Vuosien 1850 ja 1861 ns. Uuden kaupungin alueelta eli nyk. Hämeenpuiston ja Kortelahdenkadun väliseltä alueelta lunastettiin käyttöön 29 tonttia. Lopulta vuonna 1861 senaatti julisti oikeudenkäynnin jälkeen plantaasialueet kaupungin omaisuudeksi.

C.L. Engelin kaupungin laajennusehdotus vuodelta 1830. Hämeenpuisto jätettiin erottamaan uutta ja vanhaa aluetta toisistaan ja estämään palojen leviämisen kaupungin uuden ja vanhan osan välillä. (Karttalähde: Rasila, Viljo: Tampereen Historia II, Tampere 1984.)

C. A. EDELFEITIN KAAVA V. 1868 JA TONTTIHUUTOKAUPAT

Vuonna 1865 syttyi tulipalo, joka poltti kaupungissa 32 taloa. Tämä oli sysäyksenä asutuksen laajentamiselle ja maistraatti asetti komitean laatimaan suunnitelmaa asutuksen hajaannuttamiseksi laajemmalle alalle.

Jo vuonna 1823 oli vahvistettu Turun ja Porin läänin kaupungeille rakennussääntö, jonka mukaan kaupunkien laita-alueille oli varattava myös pienempiä tontteja vähemmän varakkaiden asukkaiden taloja varten. Engelin suunnitelmassa kaavassa tällaisia pikkutontteja ei ollut.

Uudessa suunnitelmassa Kortelahdenkatua levennettiin ja sen taakse suunniteltiin vaadittuja pieniä tontteja. Alueen katuverkosto noudatti aiempaa ruutukaavaa, mutta katuja oli puolta tiheämmässä. Pienet korttelit jakautuivat neljäksi n. 660 m² tontiksi. Lopulta C. A. Edelfeltin laatima asemakaava vahvistettiin 1868 ja 1869 vahvistettiin Tampereen kaupungin uusi rakennusjärjestys. Uusien alueiden asuttaminen pääsi alkuun.

Tontit myytiin huutokaupalla. Ensimmäisessä huutokaupassa vuonna 1869 myytiin 40 tonttia väliltä Kortelahdenkatu-Särkänkatu-Makasiininkatu (merkitty karttaan oranssilla). Särkänkatu sijaitsi nykyisen Mariankadun jatkeena kulkevan kevyen liikenteen väylän kohdalla. Huutajista suurin osa oli työmiehiä. Toisessa huutokaupassa vuonna 1871 myytiin 8 tonttia (kartassa sinisellä) Makasiininkadun ja Puutarhakadun väliltä, eli aiemmille plantaasialueille asti.

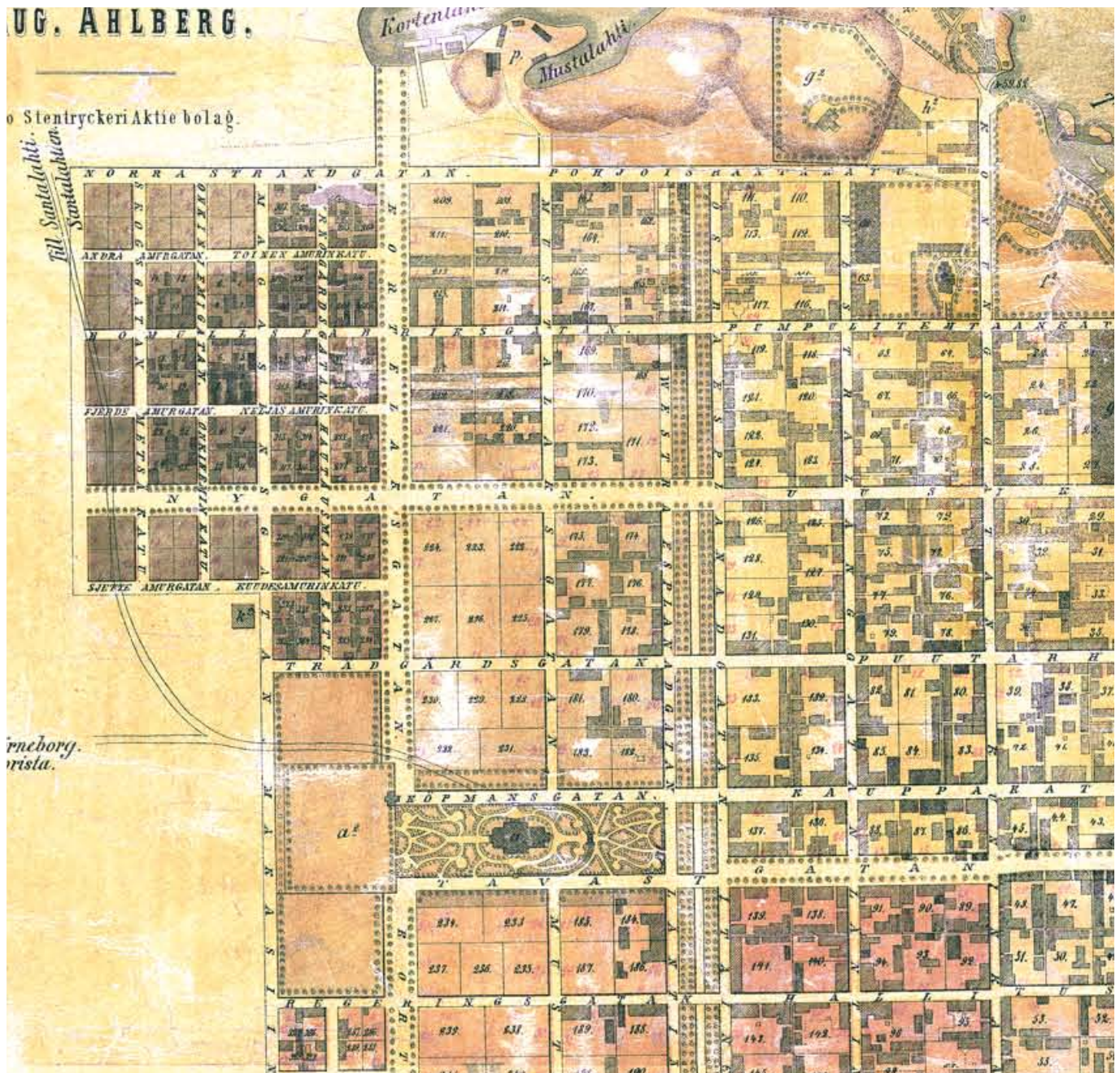

Ote Edelfeltin kaavakartasta vuodelta 1868. Gyldenin kaavaehdotukseen tehtyjä muutoksia ovat mm. Hämeenpuiston leventäminen sekä Amurin alueelle sijoitetut pienet tontit ja tiheämpi katuverkosto. (Karttalähde: Vapriikin kuva-arkisto)

VUOKRATONTTEJA KAAVOITETUN ALUEEN ULKOPUOLELTA

Asuntopulan jatkuessa 1870-luvulla valmiiksi asemakaavoitetut tontit loppuivat ja kaupunki joutui luovuttamaan tontteja kaavoitetun alueen ulkopuolelta. Tontit voitiin myydä vasta kun niiden alueelle laadittiin asemakaava, siihen asti tontit vuokrattiin. Vuokraajille annettiin tonttien lunastusoikeus erillistä maksua vastaan. Vuosina 1875-1885 vuokrattiin kaikki tontit Sotkankatuun asti eli 60 tonttia joita lunastettiin kun alue liitettiin asemakaavaan. Näiden tonttien vuokraajista 80% oli työläisiä. Kaikki vuokratontit lunastettiin omistukseen vuoteen 1906 mennessä.

1880-luvulla rakentaminen vain kiihtyi ja v. 1890 Amurissa asui jo yli 3241 asukasta, ja vuosisadan vaihteessa 5351.

Ote August Ahlbergin laatimasta Tampereen asemakartasta vuodelta 1882. Amurin kaavoitus on laajentunut nykyiseen (kartassa nimeämättömään) Sotkankatuun asti. Kadut on kartassa nimetty idästä länteen: Korttelahdenkatu, Hautausmaankatu, Makasiininkatu, Onkiniemin katu, Metsäkatu ja pohjoisesta etelään: Pohjoisrantakatu, Toinen Amurinkatu, Pumpulitehtaankatu, Neljäs Amurinkatu, Uusikatu (nyk. Satakunnankatu) ja Kuudes Amurinkatu. (Karttalähde: Tampereen kaupunki)

UUDEN KAUPUNGINOSAN JA SEN KATUJEN NIMITYKSIÄ

Tamperelaisten mielestä uusi kaupunginosa sijaitsi kaukana kaupungin keskustasta. Kun samoihin aikoihin siirtolaisia matkasi Siperiaan ja puhuttiin kaukaisesta Amurista, sai kaupunginosa vertauskuvallisen nimen "Amurinmaa", joka myöhemmin lyhentyi Amuriksi.

Pohjois-eteläsuuntaiset kadut olivat aluksi numeroituja, ensimmäinen, toinen, kolmas jne. Amurinkatu. Vuoden 1886 asemakaavassa kadut nimettiin Kortelahdenkadulta lähtien: Amurinkatu, Särkänkatu, Saarikatu, Niemikatu ja Sotkankatu.

AMURI LAAJENEE "BUURIENMAALLE"

Sotkankadun toinen puoli oli ollut kasvimaana, mutta asuntotarpeen jatkuessa laajennettiin rakennettua aluetta myös Sotkankadun yli. Samaan aikaan käytyjen ns. Buurisotien mukaan alue nimettiin Buurienmaaksi. Buurienmaata rakennettiin vuodesta 1899 alkaen. Suurimman osan tonteista, kaikkiaan 16 tonttia osti Finlayson rakennuttaakseen niille työläisten asuintaloja. Kohtuullisella hinnalla vuokrattavissa asunnoissa oli huone ja keittiö, ja varustelutaso oli tuon ajan mittapuulla hyvä.

Ote Tampereen kaupungin asemakartasta vuodelta 1898, laatinut Lambert Petterson. Oranssit numerot ovat palopiirin numeroita ja oranssit ympyrät merkitsevät palokellojen sijaintia. Kruunun makasiinin (nyk. taidemuseo) eteläpuolella olevaan puistoon on suunniteltu vaakahuone (XXIV) ja vesikioski (XXI). Amurin kaavoitettu alue on laajentunut buurienmaalle ja koko alue on kaavoitettu Sotkankatuun asti. Amurin kaduilla on Näsijärvenkatua ja Satakunnankatua lukuun ottamatta nykyiset nimensä (joista tosin osa on nykyään suljettu ajoneuvoliikenteeltä ja muutettu kevyen liikenteen väyläksi).

Kadut idästä länteen: Kortelahdenkatu, Amurinkatu, Särkänkatu, Saarikatu, Niemikatu, Sotkankatu, Kankurinkatu ja Sepänkatu. Kadun pohjoisesta etelään: Pohjoinen rantakatu, Kallionkatu, Puuvillatehtaankatu, Suokatu, Uusikatu, Makasiininkatu, Puutarhakatu.

(Karttalähde: Tampereen kaupunki)

TAMPEREEN ENSIMMÄINEN TYÖLÄISKAUPUNGINOSA

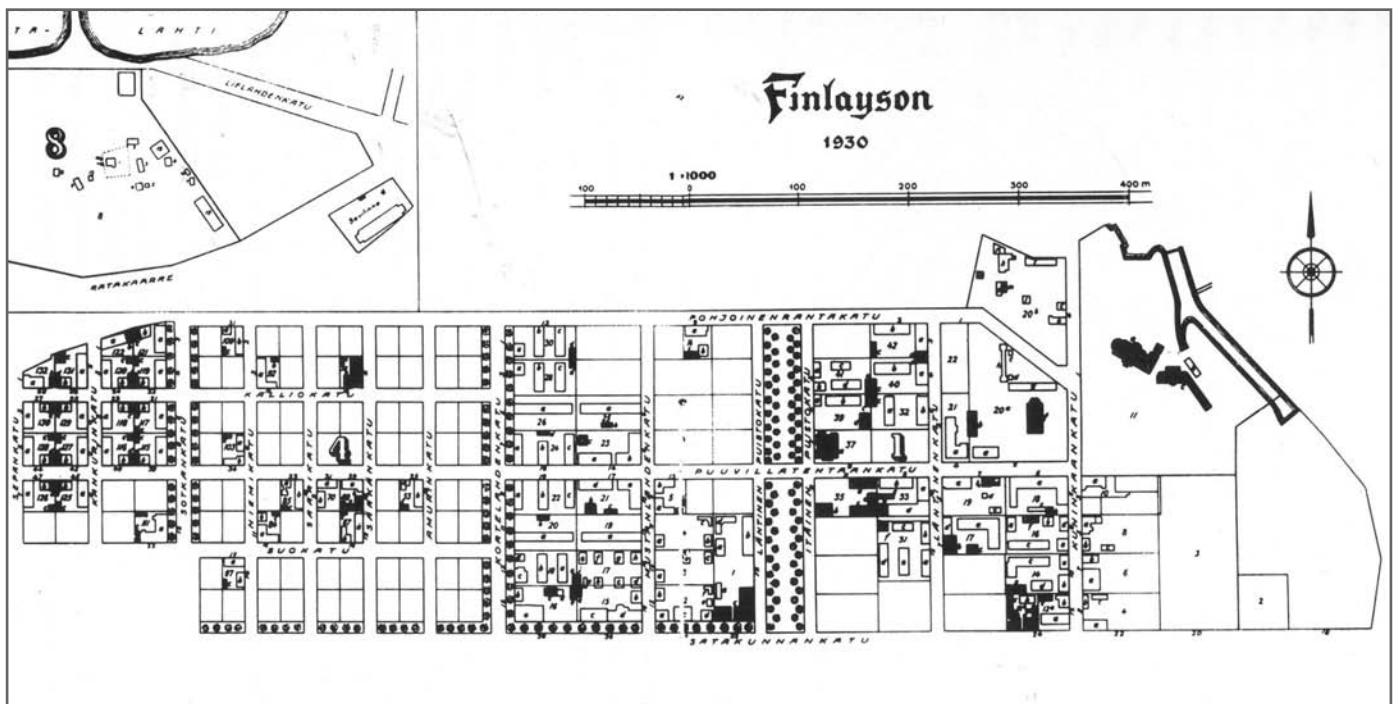
Vaikka alun perin Amurin alueelle laajentamisen ajatuksena oli saada uusia alueita, joille työväki voisi rakentaa omia taloja, rakensivat tonttien haltijat Amurin alueelle paljon yhteiskeittiöasuntoja, joita työväestö saattoi vuokrata. Jopa viiden huoneen asukkailla oli yksi yhteinen keittiö.

Valtaosa työväestöstä asui vuokralla, mutta talojen omistajat eivät olleet entiseen tapaan porvareita, vaan Amuriin oli syntynyt uusi yhteiskuntaryhmä; talonmistajat. Tehtaan työntekijät olivat tyypillisesti nuoria maaseudulta työn perässä muuttaneita nuoria perheettömiä henkilöitä, jotka usein asuivat alivuokralaisina perheissä tai yhteisesti vuokratussa huoneessa muiden perheettömien kanssa. Amurin väestöstä 1800-luvun viime vuosikymmeninä 50-70% oli työläisiä.

Suurin osa työläisistä työskenteli Finlaysonin puuvillatehtaalla ja Finlaysonin tehdas osti joukon tontteja ja taloja I:tä ja IV:tä kaupunginosasta ja rakennutti työläisilleen vuokra-asuntoja. Pitkä pätkä Puuvillatehtaankadun vartta muodostui yksinomaan tehtaan työläisten asuinalueeksi. Amurista muodostui Tampereen ensimmäinen selväpiirteinen työläiskaupunginosa, ja se säilyi työväestön asuma-alueena aina 1960-luvun saneeraukseen asti.

Amurissa asukastiheys oli korkea; 1870-luvulta lähtien oli n. 2,5 asukasta/huone. Yhteiskeittiöt olivat yleisiä aina 1910-luvulle asti. Yhteiskeittiöiden hygieniatilanne oli huono ja muutoinkin kulkutaudit levisivät nopeasti tiheässä asutuksessa. Amurin alue oli lisäksi suopohjaista (mistä Suokadun nimikin juontaa) ja eikä maaperän vetisyys parantanut hygieniatilannetta. Suopohjaiset tontit hinnoiteltiin huutokaupoissakin halvemmiksi.

Katuja alettiin kivetä v. 1894 ja pikkuhiljaa vuosisadan vaihteessa tilanne alkoi parantua ja maaperä kuivua. Asuinolojen modernisoituminen oli muutenkin työläiskaupunginosassa muuta kaupunkia jäljessä. Vesijohto- ja viemärintjärjestelmä Amuriin saatiin vuosisadanloppuun mennessä.

Finlaysonin tehdasalue (kuvan oikeassa reunassa) ja tehtaan asuntoalueet v. 1930. Karttaan merkityt rakennukset olivat Finlaysonin omistuksessa. (Kuvälähde: Vapriikin kuva-arkisto)

SOTIEN JÄLKEINEN KAUPUNKIKÄSITYKSEN JA SUUNNITTELUPARADIGMAN MUUTOS

Sotien jälkeen asennoituminen olemassa olevaa kaupunkiympäristöä kohtaan muuttui. Kaupunkien vanhaa rakennuskantaa alettiin pitää ikään kuin painolastina, ja sitä haluttiin purkaa pois uuden kehityksen ja modernin kaupunkiympäristön tieltä. Huomattava osa puukaupunginosista hävitettiin kokonaan, kun kaupunkikeskustoja saneerattiin 1950-60 -luvulla.

1950-luvulla kaupunkisuunnitteluihanteena oli funktionalistinen toimintojen erottaminen ja vyöhykeajattelu. Kaupunkikeskustat haluttiin pyhittää liiketoiminnalle ja autoistuminen mahdollisti asumisen keskittämisen sille sopiville alueille, lähiöihin. Eri vyöhykkeiden välisen liikenteen sujuvuus oli varmistettava raivaamalla lisää tilaa kulkuväylille.

Huomattava vaikutus suomalaiseen kaupunkisuunnitteluun oli Teknillisen korkeakoulun professorina vuosina 1940-1959 toimineella Otto-livari Meurmanilla. Meurman ajoi kaupunkisuunnittelumallia jossa tuottamaton (vanha) rakennus puretaan tuottavamman (uusi) tieltä pois. Ajattelu sai laajaa kannatusta kaupunkisuunnittelijoiden keskuudessa. Vuonna 1947 julkaistussa "Asemakaavaoppi" –kirjassaan Meurman esitteli kaupunkien asuinalueiden hajakeskitysperiaatteen. Kaupungeissa oli Meurmanin mukaan varattava erikseen alueet eri toimintoja varten. Meurmannin teoria lienee saanut selkeitä vaikutteita CIAMin (Congrès internationaux d'architecture moderne) kaupunkiteoriasta.

Vuonna 1954 ratkaistiin Espoon Tapiolan arkkitehtikilpailu, joka loi yhdyskuntasuunnittelulle uusia suuntaviivoja ja Meurmanin aiemmin julistama lähiöajattelu sai siitä uutta tukea. Ihanteena nähtiin vehreä "metsäkaupunki" eli luontoon vapaasti sijoitettu asuntoalue.

UUDISTUSVAATIMUKSIA TAMPEREELLA, AMURIN SANEERAUSHANKE

Jo vuonna 1945 Meurman oli ottanut kantaa myös Tampereen keskustan asemakaavan "tervehdyttämiseen". Meurman vaati kaupunkien uudistamisessa käytettäväksi "avointa rakennustapaa."

Tampereen asemakaava-arkkitehti Aaro Alapeuso nosti Amurin kaavakysymyksen esiin pari vuotta myöhemmin. Alapeuso piti Amurin rakennuskantaa auttamatta liian vanhana.

Vuonna 1952 Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi ehdotuksen Amurin kaupunginosan saneerauksesta. Samalla päätettiin hakea aluetta koskevaa rakennuskieltoa. Alueelle ei kiellon aikana saanut aloittaa uudisrakennusprojekteja, ennen kuin uusi asemakaava olisi saatettu voimaan. Alkoi pitkälinen selvittely- ja suunnitteluprosessi jonka aikana laadittiin useita kaavaehdotuksia.

Amurin saneeraustarpeita perusteltiin rakennuskannan huonolla kunnolla sekä yksikerroksisen rakentamisen tehotomuudella. Alueen katuverkosto koettiin liian tiheäksi ja kadut kapeiksi jatkuvasti lisääntyvälle autoliikenteelle. Jo vuonna 1955 asemakaavaosaston arkkitehti Inga Söderlund ehdotti että osa kaduista suljetaan ja muutetaan kevyen liikenteen väyliksi. Myös parkkialueita todettiin olevan liian vähän.

ASUKKAIDEN JA TONTINOMISTAJIEN SUOSTUTTELUA

Ymmärrettävästi Amurin asukkaat eivät innostuneet saneeraussuunnitelmista. Eivätkä Amurin tonttien omistajakaan olleet niille myötämielisiä. Voimassa olevan rakennusjärjestyksen mukaan tonttien kadunpuoleisille laidoille olisi saanut rakentaa 4-kerroksisen kivirakennuksen ja vapaaksi pihamaaksi tuli jättää ¼ tontin pinta-alasta. Uusien suunnitelmien mukaisen avoimen ja väljän korttelirakenteen katsottiin tarkoittavan vähenevää rakennusoikeutta ja täten rahan menetystä. Lisäksi pelättiin että puistoiksi tai parkkipaikoiksi jätettävien tonttien omistajat eivät saisi yhtäläistä korvausta kuin kerrostaloille varattujen tonttien omistajat.

Tampereen kaupunginhallitus julkaisi vuonna 1956 selosteen, jossa puolustettiin saneerausta monin tavoin. Saneerauksen vaihtoehdoksi esitettiin ainoastaan voimassa olevan, korkean rakennusoikeuden mukainen rakentaminen, ei esim. olemassa olevan rakennuskannan vähittäistä korjaamista ja maltillista täydennysrakentamista. Korostettiin ns. aluerakentamisen etuja ja taloudellisuutta verrattuna yksittäisten tonttien rakentamiseen. Voimassa olevan rakennusjärjestyksen mukainen rakentaminen esitettiin synkkänä uhkakuvana, jota seuraavan sivun piirroksilla havainnollistettiin.

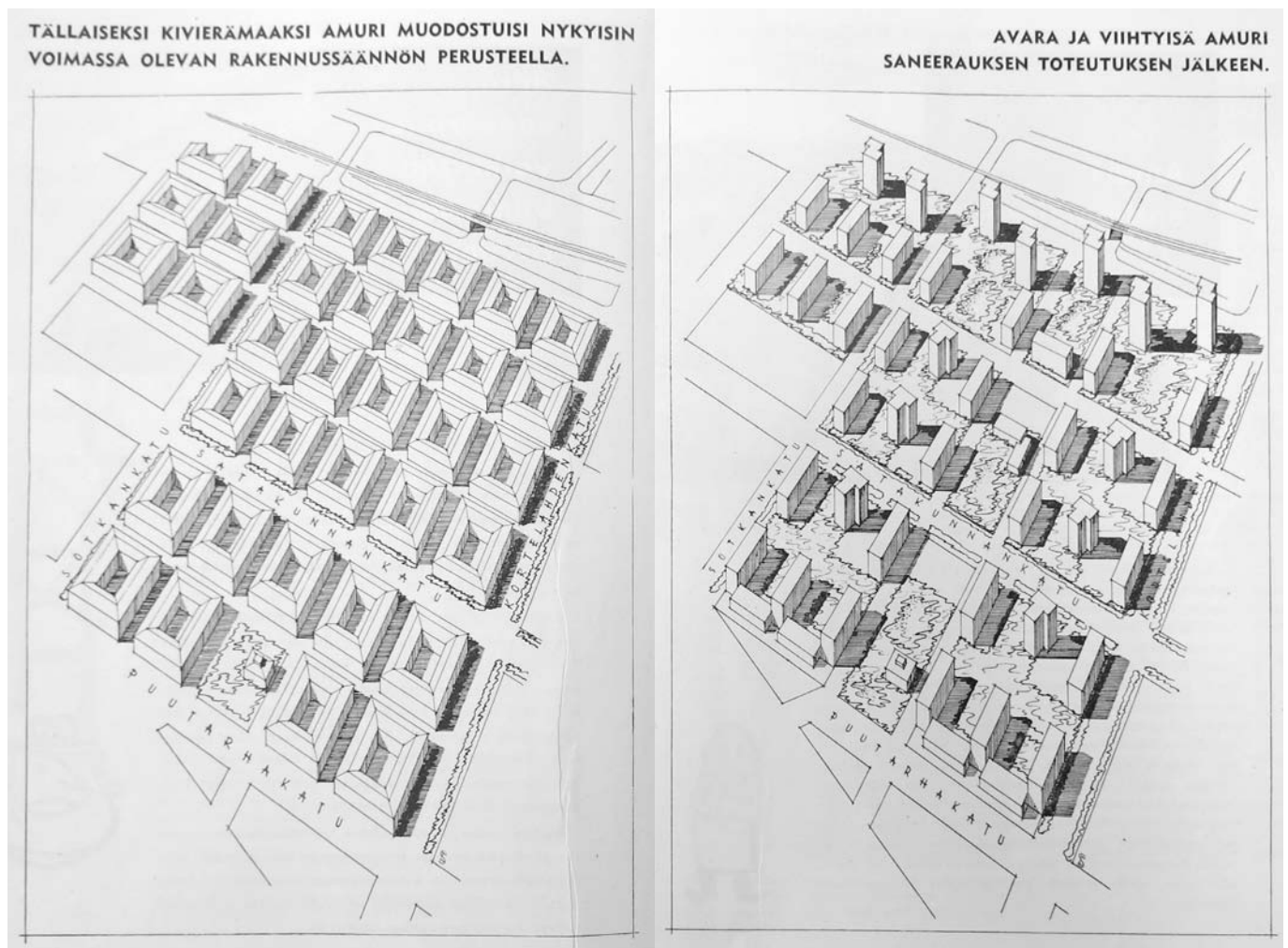

Pienen pimeän pihan lisäksi kritisoitiin katujen kapeutta ja oleskelupaikkojen ja viheralueiden puutetta. Maalailtiin kuvaa nopeasti slummiutuvasta asuinalueesta, jolta "paremmin toimeentuleva väestö" muuttaisi pois.

Funktionalistisen kaupunkikäsityksen mukaisesti pääosa asumisesta haluttiin siirtää lähiöihin. Amurin suuri rakennusoikeus esitettiin ongelmana: asukasmäärät nousisivat jyrkästi, jolloin mm. uusien koulujen lisääntyvä tarve nousisi ongelmaksi, sillä niille ei silloisessa ruutukaavassa ollut tilaa.

Uusien suunnitelmien suuret korttelit muodostuvat neljästä vanhasta korttelista. Kortteleihin oli sijoitettu kerrostaloja joita ympäröivät vehreät piha ja puistoalueet. Jotkut kortteleista suunniteltiin muutettaviksi puistoalueeksi. Uudella suunnitelmalla tähdättiin terveelliseen, turvalliseen ja viihtyisään asuinalueeseen: valoisuus, avaruus, viheralueet sekä tilavat hyvin varustellut asunnot houkuttelisivat paremmin toimeentulevaa väkeä, asuntojen hinnat nousisivat ja tontinomistajat saisivat vastinetta menettämälleen rakennusoikeudelle. Kaikista tonteista ja rakennusoikeudesta, riippumatta siitä olisivatko ne tulevilla rakennus- vai puistoalueella, luvattiin täydet vastineet joko rahassa tai uusien asuntojen muodossa.

Toisaalta työväestöä, joka pelkäsi joutuvansa muuttamaan alueelta pois, rauhoiteltiin kertomalla että uusiin rakennuksiin voitaisiin kyllä rakentaa juuri työväestön kukkarolle sopivia asuntoja koska uuden kaavan mukainen rakentaminen olisi edullista ja näin ollen asunnotkin olisivat juuri työväestön kukkarolle sopivia. Väitteiden välinen ristiriita oli ilmeinen.

Lähde: Amurin kaupunginosan saneeraus. Miksi se on tehtävä? Tampereen kaupunginhallituksen selosteita no 2/1956. Tampere 1956.

SUUNNITTELUKILPAILU JA LOPULLINEN AMURIN KAAVA

Kaupunginvaltuusto päätti v.1959 lopulta pyrkiä ratkaisuun järjestämällä Amurin alueen saneerauksesta suunnittelukilpailun, jonka tavoitteena oli hakea saneeraukselle vaihtoehtoisia suunnitelmia ja saada vastustajien mieli muutettua. Kilpailu järjestettiin vuonna 1960 ja voittajaksi valittiin Heikki Aitolan ehdotus.

Aitolan ratkaisu noudatti lamelliperiaatetta, mutta niin että puisto- ja piha-alueiden lisäksi jouduttiin ottamaan huomioon myös nopeasti lisääntyvien autojen tarvitsemat pysäköintitilat.

Vuonna 1960 järjestetyn kilpailun tulosten pohjalta laati kaupunginhallituksen asettama toimikunta v. 1961 ehdotuksen Amurin asemakaavan kehittämiseksi. Tämäkään ehdotus ei sellaisenaan kelvannut uudeksi asemakaavaksi, sillä vielä vuonna 1964 asemakaavaosasto joutui tekemään ehdotukseen muutoksia. Lopulta Amurin uusi asemakaava vahvistettiin alkuvuonna 1965.

Heikki Aitolan voittanut kilpailuehdotus. Ehdotuksen rakennustyypeissä on enemmän variaatioita kuin lopulta voimaan tulleessa asemakaavassa. Buurienmaalla on jo pistetaloja, mutta tornitalot rajoittuvat Satakunnankadun varteen, alueen pohjoisreunassa niitä ei ole. Pitkät itä-länsisuuntaiset rakennusmassat on kaavasta jätetty pois. (Kuvälähde: Tammerkoski 1961:1).

Amurin vuonna 1965 vahvistettu kaava. Tyypillisessä Amurin keskiosan korttelissa tontteja on yhdistelty pareittain niin että kortteli koostuu kahdesta tontista. Kummallakin tontilla on rakennusoikeus yhdelle 3-kerroksiselle kerrostalolle joka jakaa tontin kahteen piha-alueeseen. Toiselle pihalle sijoitettiin pysäköintialueet, toiselle (yleensä puiston puoleiselle) pihalle oli osoitettu istutettavaa piha-alueita.

Näsijärvenkadun varressa tornitaloja on vasta neljä, Kankurinkadun kulmatontille on osoitettu kaksi kolmikerroksista "noppataloa". Pohjois-eteläsuuntainen julkinen akseli on jo löytänyt muotonsa.
(Karttalähde: Tampereen kaupungin karttapalvelu)

SANEERAUKSEN VUOSIKYMMENET

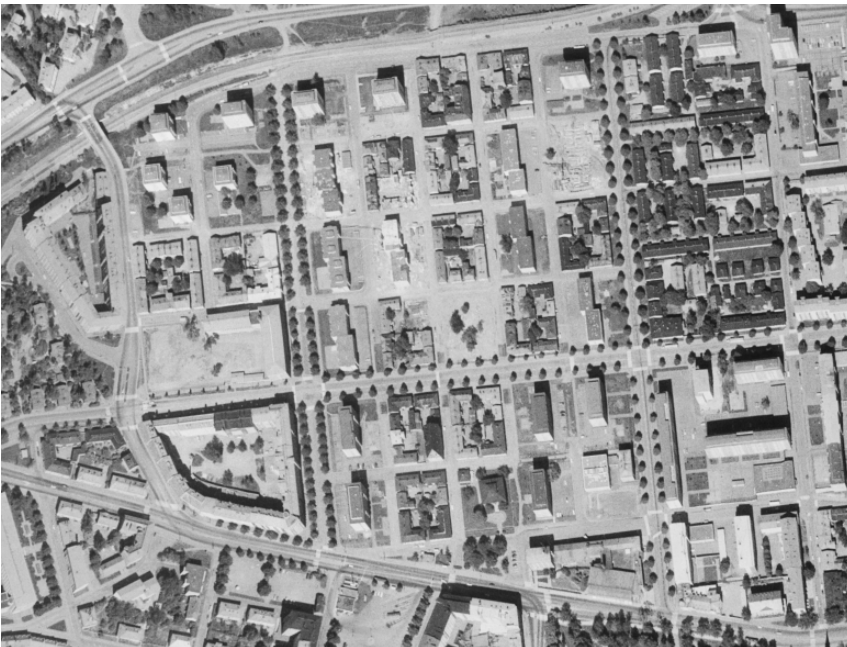
Saneeraus alkoi alueen luoteiskulmasta, Buurienmaan pohjoisosasta. As. Oy Sotkankulman rakentamisesta. Saneeraus jatkui 1970-luvun ja vielä 1980-luvulla rakennettiin 7 asuinrakennusta ja Amurin päiväkotia. Alla olevassa kartassa on esitetty rakennukset niiden rakentamiskuukymmenen mukaan. (Taustakarttalähde: Tampereen kaupungin karttapalvelu. <https://kartat.tampere.fi/oskari>)

Ilmakuva vuodelta 1966. Saneerauksen ensiaskeleita otetaan alueen luoteisnurkassa.

(Ilmakuvien lähde: Tampereen kaupungin karttapalvelu <https://kartat.tampere.fi/oskari>)

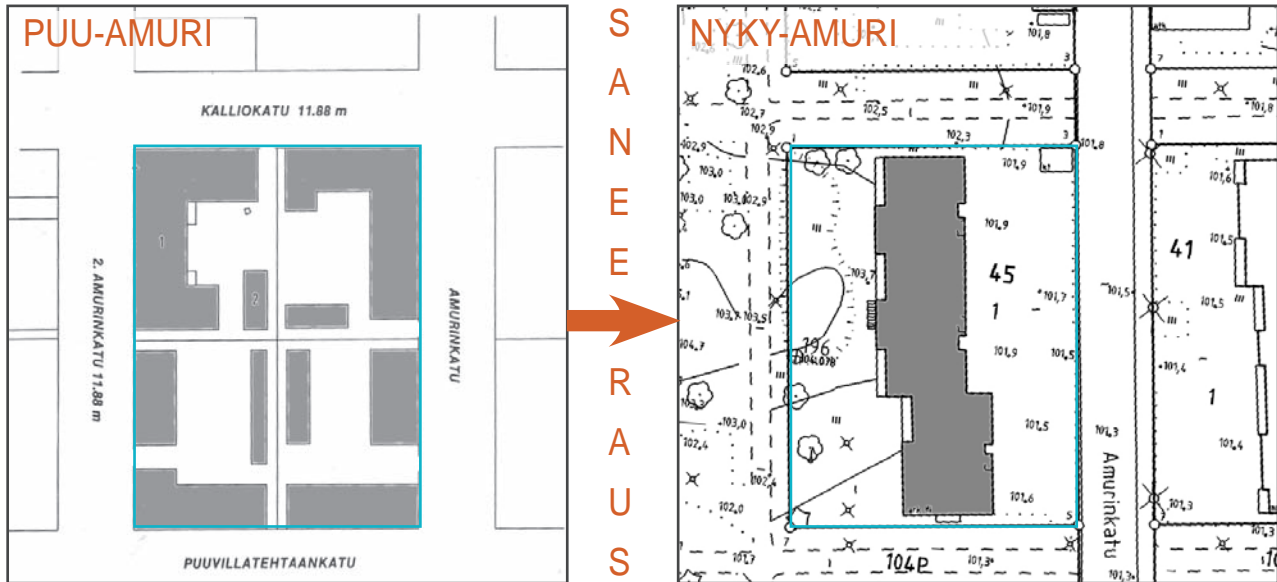
Ilmakuva vuodelta 1976. Saneeraus on jo pitkällä.

Ilmakuva vuodelta 1987. Julkisen akselin puistoalueet alkavat hahmottua. Taidemuseon vieressä on vielä alueen viimeisenä purettu puutalokortteli.

Korttelien sisäinen rakenne kääntyi ikään kuin sisäpuoli ulospäin, rakennusalue ja piha-alue vaihtoivat paikkaa. Aiemmin pihaa ympäröineet asuinrakennukset siirtyivät tontin keskelle ja piha-alueet sen reunoille. Myös rakennustyyppi muuttui: yksikerroksisten puutalojen tilalle tuli elementtikerrostalo jossa oli kolme asuinkerrosta ja maanpäällinen kellaritallineen.

1960-luvulla rakennustekniikka kehittyi rakennusteollisuudeksi ja kerrostalot elementtirakenteisiksi. Ensimmäisen vaiheen elementit olivat vielä suoralinjaisia ja mahdollisimman yksinkertaisia, joten rakennuksista (ja asuinalueista) tuli helposti monotonisia.

Amurin kortteleissa tapahtunutta muutosta kuvaa esimerkkikortteli nro 45. Puu-Amurin aikaan korttelin länsipuolella kulki Toinen Amurinkatu, myöhemmin Särkänkatu, joka nykyään on kaventunut kevyen liikenteen väyläksi Väinö Linnan puiston itälaidalla. Myös Kallionkatu ja Puuvillatehtaankatu on muutettu puistoalueeksi.

Puu-Amurissa korttelit oli tyypillisesti jaettu neljään tonttiin. Rakennukset oli sijoitettu katujen varteen, usein tontin ulkokulmaan ja piharakennukset korttelin keskelle. Saneerauksen jälkeen tontteja yhdisteltiin ja tyypillinen amurilainen kortteli käsittää yhden tontin jolla on yksi lamellikerrostalo tontin päästä päähän. Kadun puoli on lähes kokonaan pysäköintialueena, toinen puoli oleskelupihana istutuksineen ja leikkialueineen.

(1. kuvan lähde kirjasta Rasila, Viljo: Tampereen historia II. Tampere 1984. s.185. 2. kuvan taustakarttalähde: Paikkatietoikkuna: Tampereen kantakartta.)

SANEERAUKSEN JÄLKEEN

Kritiikkiä keskustojen perusteellista uudisrakentamista kohtaan alkoi esiintyä vähitellen 1960-luvulla. Myös Amurin saneeraus sai osakseen kritiikkiä. Aluetta on pidetty monotonisena, tylsänä ja jopa rumana. Maanpäälliset kellarikerrokset ikkunattomine seinineen on koettu tylyiksi ja asfaltoidut parkkialueet liian suuriksi. Toisaalta alueen viheralueet ja kevyen liikenteen reitit ovat saaneet kiitosta osakseen.

Vain 8 prosenttia Amuriin valmistuneiden uusien kivitalojen asukkaista oli alueen entisiä puutaloasukkaita. Yleisimmät syyt asukkaiden siirtymiseen pois alueelta olivat taloudellisia. Vanhoilla asukkailla ei ollutkaan varaa uusiin kerrostaloasuntoihin.

Kerrosuku siis kasvoi, mutta samoin kasvoi asumisväljyys, ja alueen väkiluku väheni. Koko Amurissa (Hämeenpuisto-Sepänkatu) asui vuonna 1958 peräti lähes 9000 asukasta, mutta vuonna 1988 heitä oli enää 5215.

1970 ja 1980-luvuilla liikenne loi haasteita kaupunkisuunnitteluun. Tilan löytäminen riittävälle määrälle pysäköintipaikkoja oli ongelmallista. Onnettomuudet ja saasteet huolestuttivat ihmisiä. Liikenteen haittavaikutuksia pyrittiin vähentämään etenkin 1980-luvulla. Pihvoja suljettiin autoilta, rakennettiin ns. pihakatuja. Katuja katkaistiin ajoneuvoliikenteeltä. Amurissakin katuja muutettiin kevyen liikenteen väyliksi.

ENNEN SANEERAUSTA: Ilmakuva vuodelta 1960. Julkisen akselin puistoalueet alkavat hahmottua. Amurin koulu (1) on rakennettu vuonna 1954. Vasemmassa alakulmassa on Pynnikin tori (2). Alhaalla keskellä Tampereen taidemuseo ja taidemuseon puisto (3). Taustalla vasemmalta oikealle Onkiniemi, Särkänniemi ja Kortelahti. (Kuvälähde: Vapriikin kuva-arkisto.)

Amurin pohjoislaitaa kuvattuna idästä radan yli aikavälillä 1964-66. Lähinnä oleva kortteli sijoittuu Kankurinkadun, Kalliokadun ja Sotkankadun kulmaan. Kuvan oikeassa laidassa näkyvät autot ovat suurin piirtein Kankurinkadun pohjoispäässä. Vuoden 1966 ilmakuvasssa korttelin rakennuksia on jo alettu purkaa. Nykyisin ko. korttelissa nro 64 sijaitsee As. Oy Sotkankulman kiinteistö ja kuvan vasemmassa laidassa näkyvää Näsijärvenkatua on jatkettu korttelin pohjoislaidalla Kankurinkatuun asti.

Kuvan vasemmassa laidassa näkyvät Näsijärvenkadun ja Mustalahdenkadun risteyksen kerrostalot rakennettiin vuonna 1964. (Kuvälähde: Vapriikin kuva-arkisto.)

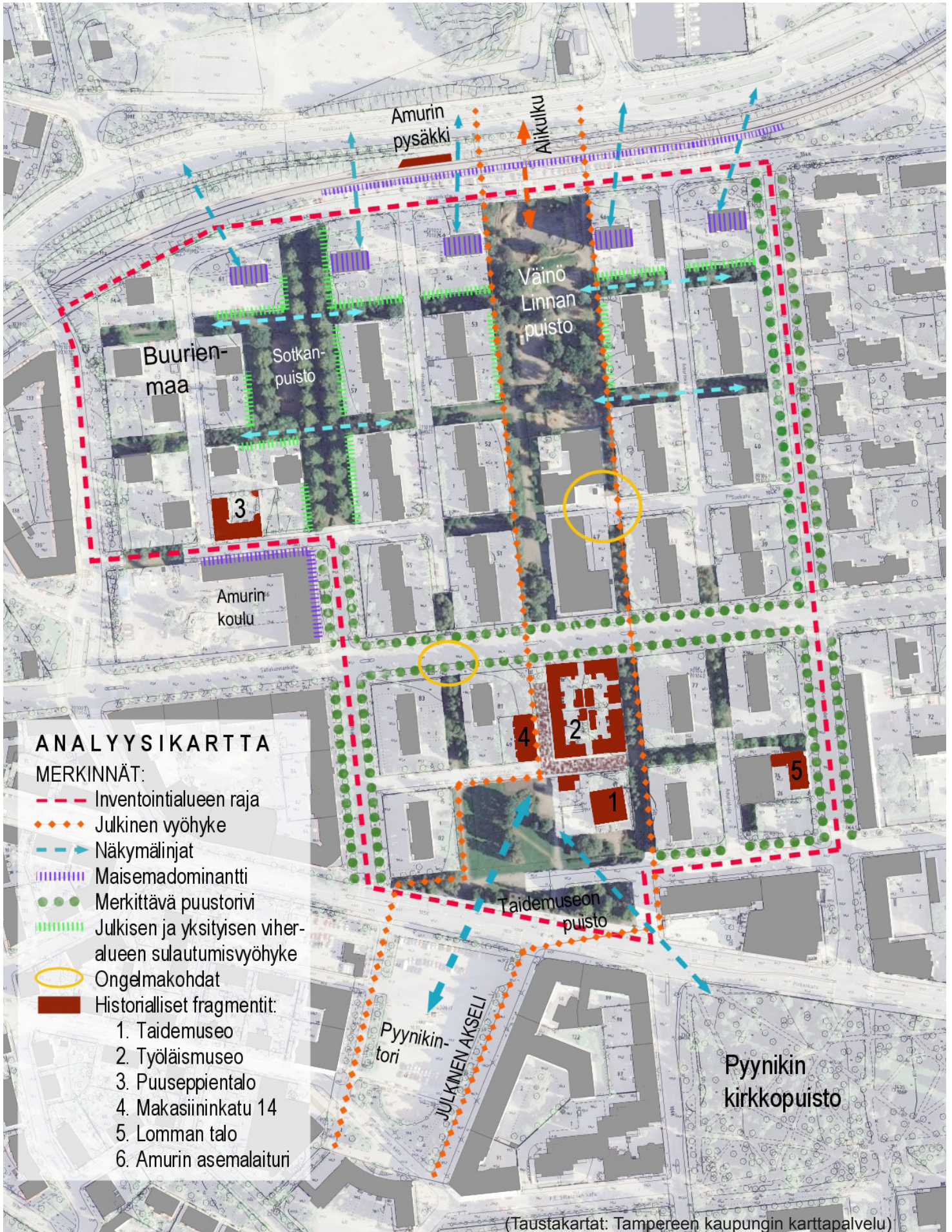
Ennen ja jälkeen: Yläkuvassa Suokatu 10-12 tontin puutalot ovat vielä säästyneet, mutta v. 1973 rakennettu As.Oy Keski-Amurin rakennus on jo korvannut puutalot vierisellä tontilla. Vasemmassa reunassa Asunto Oy Näsiniemen tornitalo vuodelta 1972. (Kuvälähde: Vapriikin kuva-arkisto.) Alla: Sama tontti ja Amurin päiväkodin rakennus vuonna 2015. Molemmissa kuvissa esiintyy Amurin maisemille tyypillinen tunnusmerkki, Näsinneula.

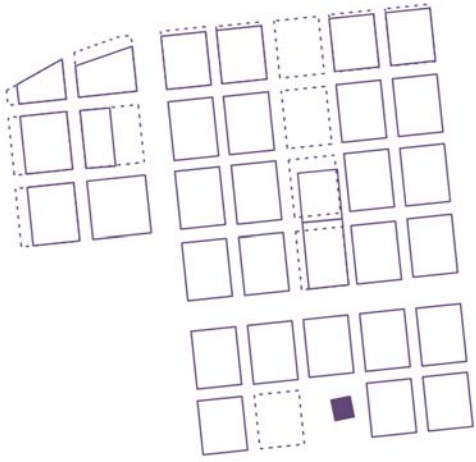

Ennen ja jälkeen: Suokatua kuvattuna Korttelahdenkadulta länteen päin vuonna 1960 ja vuonna 2016. (Vuoden 1960 valokuva: Vapriikin kuva-arkisto.)

2. NYKYTILANNE, ANALYYSI

OMINAISPIIRTEET, ARVOT JA ONGELMAKOHDAT

KORTTELIRAKENNE

Alueen 1800-luvun korttelirakenne on huomattavan hyvin säilynyt. Alueen pohjois- ja länsilaidoilla tontteja rajattu pienemmiksi ja Sotkanpuiston leikkikentälle on lohkaistu puolikas kortteli. Muutoksista huolimatta vanha rakenne on selkeästi havaittavissa paikan päällä.

Suurimmat muutokset on tehty ns. julkisella akselilla alueen keskivaiheilla jossa pohjois-eteläsuuntaisella vyöhykkeellä kortteleita on muutettu puistoksi tai muokattu julkisten rakennusten tarpeisiin. Päiväkodin ja liikekeskuksen kohdalla tontit yhdistyvät vanhan katulinjan keskellä, mutta sama reitti on kevyen liikenteen käytössä ja näkymä on yhä auki.

Viimeisin muutos 1990-luvulta oli Taidemuseon länsipuoleisten puurakennusten purku ja tontin liittäminen Taidemuseon tonttiin. Julkinen akseli liittyy tällä sivuttaissiirtymällä aiempaa selkeämmin Pyynikintoriin.

JULKISTEN TOIMINTOJEN AKSELI

Pohjois-eteläsuuntainen julkisten viheralueiden, rakennusten ja toimintojen akseli jäsentää Amurin aluetta ja liittää sen ympäristön julkisiin alueisiin. Puistot, leikkialueet, päiväkotia, päivittäistavarakaupan yksikkö, pubi, kahvila ja museot sekä vastaavat alueen asukkaiden tarpeisiin, että tuovat asiakkaita ja kävijöitä alueen ulkopuolelta.

Julkisen akselin ensimmäinen monumentti, taidemuseo, rakennettiin v. 1838 kruunun makasiiniksi rakentamattomien maiden keskelle. Jo 1950-luvun saneeraussuunnitelmissa taidemuseon pohjoispuolisia kortteleita esitettiin rakentamattomaksi alueeksi sekä erityistoimintojen alueeksi. Taidemuseon edustalla on sijainnut Plassi, kokoontumis- ja markkinapaikka. Kun Taidemuseon puiston eteläpuolinen umpikortteli rakennettiin, jäi Taidemuseon puisto linkiksi Pyynikin kirkkopuiston ja Pyynikin torin välille. Molempiin avautuvat näkymät taidemuseolta. Taidemuseon viereisen korttelin rakennusten purkamisen ja tonttien liittäminen taidemuseon tonttiin liitti akselin tiukemmin Pyynikintorin ja sitä ympäröivien julkisten rakennusten yhteyteen. Koko tontin säilyminen osana museokokonaisuutta on erityisen tärkeää.

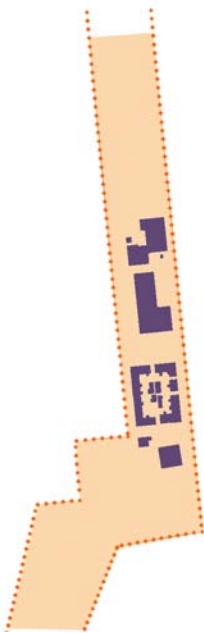
Akselin pohjoispäässä on rautatien alikulku kevyelle liikenteelle (kuva 1 seur. aukeamalla). Paasikiventien autoliikenteen siirtyminen tunneliin tulee nostamaan sekä reitin että koko julkisen akselin merkitystä ja potentiaalia.

VIHERVYÖHYKKEET

Amurin yksi merkittävin ominaispiirre on sen monipuolinen viherverkosto, joka koostuu paitsi puistoista (Sotkanpuisto, Väinö Linnan puisto, Taidemuseon puisto) myös kevyen liikenteen väylistä. Kevyen liikenteen reitit ovat vanhoja katuja, joita saneerauksen yhteydessä suljettiin autoilta ja muutettiin puistoalueeksi. Reitit ja niitä pitkin avautuvat näkymät ovat muistuma vanhasta ruutukaavarakenteesta.

Saneerauksen yhteydessä asuinkortteleiden sisäpihoista luovuttiin. Entiset sosiaalisen toiminnan keskukset, joilla naapureiden välinen kanssakäyminen tapahtui, jäivät historiaan. Uudessa korttelirakenteessa asuinrakennus jakaa korttelin kahtia, toinen puoli jää pysäköinnille, toinen oleskelupihaksi. Tyypillinen piharajaus on muutaman kymmenen sentin korkuinen teräsprofiililaita. (Kuva 2) Rajapinta yksityisen ja julkisen välillä hämärtyy. Hienoimmassa kohdissa pihojen viherelementit sulautuvat yhteen puistoalueen kanssa.

Kadunvarsien puustorivit pehmentävät vilkkaammin liikennöityjen katujen ilmettä ja vähentävät liikennemelua. Alueelle ovat tyypillisiä myös koiravurvit, joita löytyy kevyen liikenteen reittien varrelta, teiden päätteenä tai pihojen laidoilta. (Kuva 3)

VANHAN RAKENNUSKANNAN FRAGMENTIT

1960-luvulla alkaneessa saneerauksessa Amurin vanha rakennuskanta purettiin lähes täysin. Yksittäisinä jäljelle jääneinä fragmentteina museokortteli ja Puuseppien talo ovat arvoltaan korvaamattomia puu-Amurin edustajia. Työläismuseokortteli muodosta alueen vanhimman rakennuksen, Taidemuseon, kanssa vahvan kulttuurikeskittymän rungoksi alueen julkiselle akselille. Puuseppien talo sen sijaan jää sivuun eikä sen arvoa ole tähän mennessä huomioitu suojelumääräyksellä. Työläismuseokorttelin yhteydessä on mainittava myös korttelin länsi- ja eteläpuolisten katuosuuksien kenttäkiveykset jotka ovat tärkeä osa museokorttelin kokonaisuutta. Samoin taidemuseon sivurakennus sekä tontti pengerryksineen ovat olennainen osa rakennuksen ympäristöä.

Nuorempaa rakennuskantaa edustavat museoiden länsipuolella Asunto Oy Makasiininkatu 14:n rakennus vuodelta 1939 ja Lommantalo vuodelta 1954. Aiemmin mainittujen kolmen kohteen lisäksi ne ovat ainoat ennen saneerausta rakennetut säilyneet rakennukset alueella ja hyvin säilyneinä edustavat oman aikakautensa asuntorakentamista alueella. Kummankin säilyminen on suositeltavaa. Makasiininkatu 14 on jo kaavassa suojeltu kaupunkikuvan säilymistä kannalta tärkeänä rakennuksena ja sen säilyttäminen onkin luontevaa viereisten museoiden rinnalla. Lommantalolla suojelumerkintää ei ole.

Inventointialueen ulkopuolisena, mutta kiinteästi Amuriin liittyvänä jäänteenä on mainittava Amurin aseman laituri, jonka merkitys on aikanaan ollut suuri.

NÄKYMÄT JA MAISEMADOMINANTIT

Alueen sisäisistä näkymistä tärkeimpiä ovat pitkät näkymät vanhoja katulinjoja noudattavilla kevyen liikenteen väylillä. (Kuva 4, 5) Myös puistoissa on paikoin avaria ja vehreitä näkymiä vastapainona tiukan korttelirytmien ja homogeenisen rakennustyyppistön luomalle monotonialle. (Kuva 6, 7)

Alueen pohjoislaidalla on nähtävissä saneeraussuunnitelmien kunnianhimoiset tavoitteet luoda uutta, modernia asuin ympäristöä. Näsijärvenkadun tornitalot näkyvät kauas radan yli ja luovat maisemadominanteina alueen omaa identiteettiä. Alueen parhaat näkymät avautuvat tornitalojen asunnoista. Tärkeä alueen pohjoisreunan maisemadominantti on rautatien komea lohkokivinen muuri sekä itse junaliikenne, joka luo alueelle täysin omanlaista tunnelmaa. (Kuva 8)

Inventointialueen eteläosassa tärkeät näkymät muodostuvat Taidemuseon korttelin ja Pyynikin torin välille, sekä Taidemuseon korttelista Pyynikin kirkkopuistoon. Taidemuseon rakennus on maiseman kiintopiste, ja korttelin rakentamaton länsiosa avaa lounaasta Pirkankadulta ja Pyynikintorilta näkymät työläismuseolle asti.

Pyynikintorin perspektiivivaikio ja komeat rakennukset avautuvat juhlavana, selkeästi julkisena maisemana Amurin eteläosiin. Muita tarkastelualueen ulkopuolisia maisemadominanteja ovat Amurin koulu, sekä Näsinneula, joka antaa Amurin pohjoisiin maisemiin oman paikallisleimansa.

ONGELMAKOHDAT

Selkein ongelmakohta alueella sijoittuu päiväkodin ja liikekeskuksen väli-alueelle. Ojakatu katkeaa tällä kohdalla. Alueen yhtenäinen tonttirakenne muuttuu kun kaksi tonttia on vedetty yhteen Ojakadun keskiliinjaan. Vaikka jalankulkureitti kulkee kahden rakennuksen välistä, käytännössä Ojakatu tuntuu päättyvän liikekeskuksen lastausalueelle/parkkipaikalle. Alue kaipaa selkeyttämistä. (Kuva 9)

Pienempiä epäjatkuvuuskohtia ovat kevyen liikenteen reitit jotka törmäävät Satakunnankatuun jatkumatta kadun yli, kuten Niemikuja. (Kuva 10)

1

Kuva 1. Rautatien alikulku kevyelle liikenteelle Amurista Paasikiven tielle. Kun Paasikiventien ohikulkuliikenne siirtyy tunneliin, yhteydet Särkänniemeen, Onkiniemeen ja Näsijärven rannoille paranevat.

3

2

Kuva 2. Tyypillinen piharajaus, matala metalliputkiaita sallii piha- ja puistotilojen sulautua yhteen visuaalisesti ja kasvillisuudeltaan merkiten kuitenkin julkisen ja yksityisen alueen rajan.

Kuva 3. Alueelle tyypillisiä koivurivisöjä kuvattuna Ojakadulta etelään Satakunnankadun suuntaan.

4

5

Kuvat 4 ja 5. Amurille tyypillisiä pitkiä näkymiä vanhoja katulinjoja pitkin: Kevyen liikenteen väyläksi muutettua Puuvillatehtaankatua kuvattuna Kankurinkadulta etelään (4) ja Sotkanpuiston ja Niemikadun väliltä etelään Niemikadulle päin.

6

7

Kuvat 6 ja 7. Väinö-Linnan puiston näkymät tarjoavat vastapainoa alueen paikoin monotonisille katunäkymille.

8

Kuva 8. Amurin ominaispiirteitä: Autotalleja, pysäköityjä autoja, rautatien kivimuuri, ohi kiitävät junat ja ylinnä maisemassa Näsineula.

Kuva 9. Visuaalisesti ja toiminnallisilta rajoiltaan epämääräinen alue Amurin liikekeskuksen ja päiväkodin välillä Ojakaulla.

Kuva 10. Niemikujalla kauniin puistokäytävän päätteeksi on Satakunnankatu, jonka yli kevyen liikenteen reitti ei jatku.

9

10

Lähteet:

KIRJALLISET LÄHTEET

Amurin kaupunginosan saneeraus. Miksi se on tehtävä? Tampereen kaupunginhallituksen selosteita no 2/1956. Tampere 1956.

Jaakola, Juha; Leskinen Marjatta: Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1989. Tampereen kaupungin ympäristötoimen kaavoitusyksikön julkaisuja, 2/98. Tampere, 1989.

Kuitunen, Hannele: Saneerattu kaupunki. Tampereen Amurin Finlaysonin työläisten asuinalueen muutos 1960- ja 1970-luvuilla 2000-luvun kaupunkikäsitusten valossa. 2016.

Lyyra-Seppänen, Anna: Kankurinkatu 11, rakennusinventointi. 2014.

Mukala, Jorma: Metso, Voima, Tuulensuu - Tampereen arkkitehtuuria. Tampere, 1999.

Niemelä, Jari: Tiilestä tehty Tampere - punatiilirakennuksia eilen, tänään ja huomenna. Tampere-Seuran julkaisuja. Tampere, 2006.

Rasila, Viljo: Tampereen historia II. Tampereen kaupunki, 1984.

Rasila, Viljo: Tampereen historia IV. Tampereen kaupunki, 1992.

Rihlana, Seppo: Rakennustaidetta Tampereella. Porvoo, 1968.

Seppovaara, Juhani: Amurin työläismuseokortteli. Rak. Saarijärven Offset Oy, 2000.

Tammerkoski-lehti, 1961:1.

INTERNET

Koskesta voimaa -sivusto: www.historia.tampere.fi/etusivu.htm

Paikkatietoikkuna: www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi

Suodenjoki, Sami: Amurin saneeraus. Koskesta voimaa -sivusto. www15.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/amuri.htm

Suodenjoki, Sami: Kaavoitussuunnittelijat Amurin saneerauksen puolestapuhujina. Koskesta voimaa -sivusto. www15.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/amuri2.htm

Tampereen kaupungin karttapalvelu: <https://kartat.tampere.fi/oskari>

VALOKUVAT

Vanhat valokuvat ja kartat Vapriikin kuva-arkistosta (<http://siiri.tampere.fi/>) ellei toisin mainita.

Muut valokuvat ovat inventoinnin tekijän, ellei toisin mainita.

Etukannen valokuvat:

Asunto Oy Sotkankatu 5-7:n parvekkeita, 15.12.2015.

Näsijärvenkatu, talot 19-29. Kuvausaika 1960-72. Vapriikin kuva-arkisto.

Ilmakuva Amurista (ote), 1960. Vapriikin kuva-arkisto.

Entistä Kalliokatua kuvattuna Väinö Linnan puistosta itään. 15.12.2015.

Taustakuva: Heikki Aitolan kilpailuehdotus. Tammerkoski 1961:1.

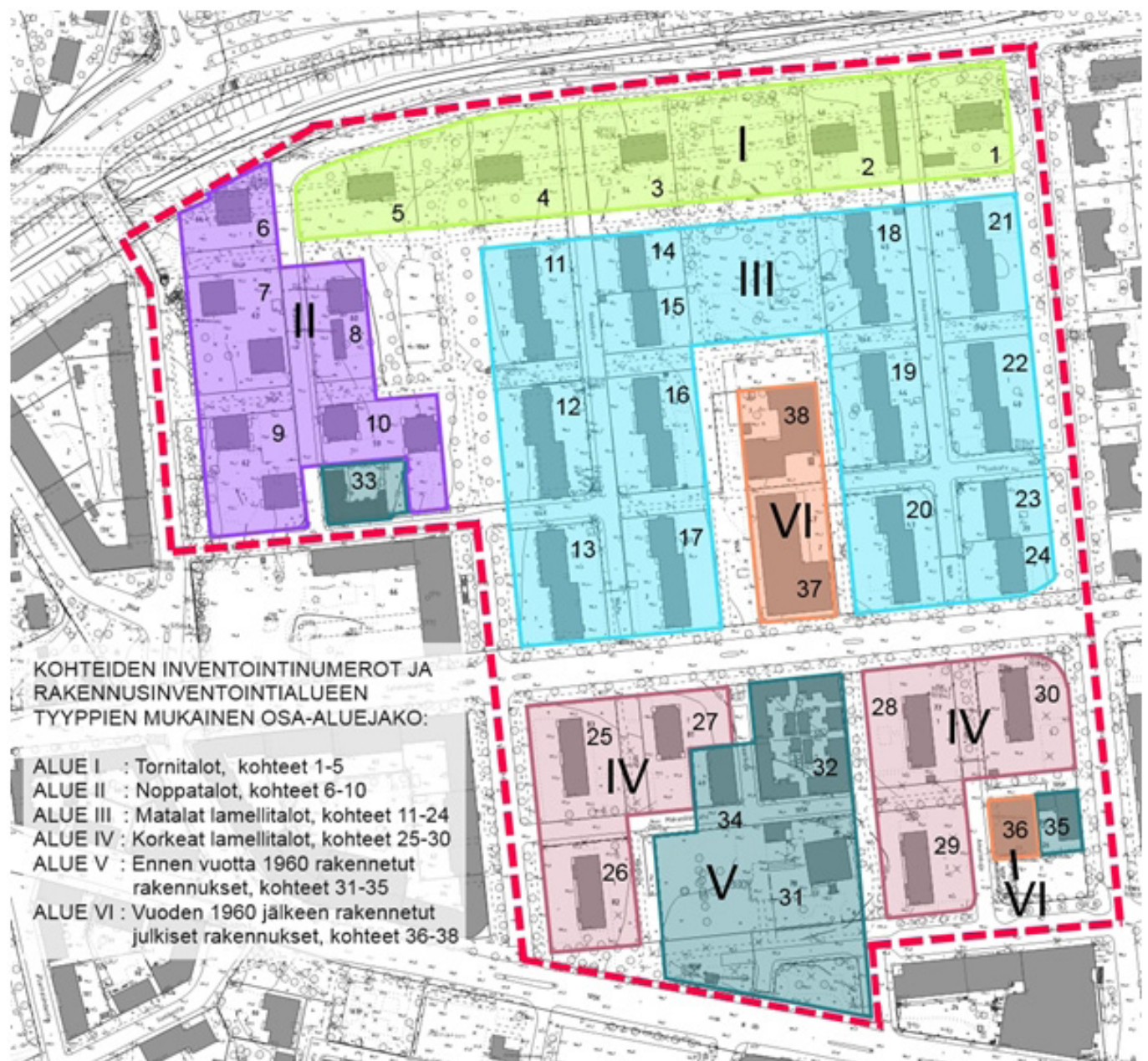
3. KOHDEKORTIT

INVENTOINTIALUEEN JAOTTELU JA KOHTEIDEN INVENTOINTINUMEROT

Amurin rakennetun kulttuuriympäristön inventointialue käsittää useita osa-alueita joiden sisällä rakennustyyppit ja kaavaratkaisut ovat tietyn tyyppisiä. Inventointia tehtäessä kohteiden keskinäinen vertailu helpottuu ryhmiteltäessä inventointikohteet näiden tyyppien mukaan. Inventointialue on jaettu kuuteen eri alueeseen tai kohderyhmään, jotka ovat nähtävissä alla olevasta kartasta.

Neljä ensimmäistä ryhmää on jaoteltu kartastakin selvästi erottuvan kullekin alueelle ominaisen rakennustyyppin ja asemakaavallisen ratkaisun perusteella. Kahden viimeisen ryhmän jaotteluperusteena on ollut rakennusten ikä, sekä rakennuksen käyttötarkoitus. Viidennessä ryhmässä ovat kaikki ennen alueen 1960-luvulla alkanutta saneerausta rakennetut kohteet, sekä julkiset, että asuinrakennukset. Kuudenteen ryhmään on jäänyt kolme vuoden 1960 jälkeen rakennettua kohdetta, jotka eivät ole asuinrakennuksia.

Inventointikortit on jaoteltu näiden osa-alueiden mukaan ja kortteihin on merkitty alla olevassa kartassa näkyvät inventointinumero.

(Taustakarttalähde: Tampereen kantakartta, Paikkatietoikkuna)

A m u r i , r a k e n n e t u n
k u l t t u u r i y m p ä r i s t ö n
i n v e n t o i n t i 2 0 1 6

2016
Mirrku Haapasaari
Pirkanmaan maakuntamuseo

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO